

DĖL UNIVERSALIŲJŲ ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ PASLAUGŲ PRIEINAMUMO IR ĮPERKAMUMO TYRIME TAIKOMŲ PRIELAUDŲ

2022 m. birželio 17 d.

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba) 2022 m. balandžio 28 d. pradėjo universaliųjų elektroninių ryšių (toliau – UER) paslaugų prieinamumo ir įperkamumo tyrimus (toliau – tyrimas). Tarnyba kviečia elektroninių ryšių rinkos dalyvius ir kitus suinteresuotus asmenis pateikti savo nuomonę dėl UER paslaugų tyrime ketinamų taikyti prielaidų. Savo nuomonę prašome pateikti iki 2022 m. liepos 4 d. el. pašto adresu: marijus.balnys@rrt.lt.

UER paslaugų tyrime ketinamos taikyti žemiau nurodytos prielaidos paremtos Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos¹ (toliau – BEREC) viešai skelbiamomis gairėmis ir jose nurodytomis rekomenduojamomis metodikomis, Tarnybos sukauptais duomenimis ir informacija apie atitinkamas elektroninių ryšių paslaugas ir/ar rinkas bei Tarnybos atliktais skaičiavimais, operatorių pateiktais duomenimis ir kita surinkta informacija.

UER PASLAUGŲ TYRIME KETINAMOS TAIKYTI PRIELAUDOS:

- **UER paslaugų teikimo geografinis segmentavimas – pagal Lietuvos Respublikos savivaldybes.** UER laikomos prieinamomis toje savivaldybėje, kurioje operatorių, kurie gali suteikti šias paslaugas, viešieji elektroninių ryšių tinklai dengia bent **95 proc.** visų toje savivaldybėje esančių gyvenamųjų patalpų;
- **Vertinant** viešojo mobiliojo ryšio operatorių tinklų **padengiamumą**, analizė atliekama naudojant kiekvieno iš šių operatorių viešųjų mobiliojo ryšio tinklų vidutinį apkrovimo lygį **įprastų darbo valandų (8 – 17 val.) metu**;
- Pakankamos plačiajuostės interneto prieigos paslaugos duomenų kiekis – **400-600 MB/mėn.**;
- Kalbinio ryšio paslaugų trukmė – **200 min./mėn.**
- Įperkamumas socialiai jautrių asmenų grupei – **6,45 Eur/mėn.**
- Kainų prieinamumas visiems gyventojams – **13,05 Eur/mėn.**
- **Padengiamumo analizė atliekama vertinant tik gaunamojo ryšio spartą** (laikoma, kad ten kur yra užtikrinama 10 megabitų per sekundę gaunamojo ryšio sparta, visada bus užtikrinama ir 1 megabito per sekundę siunčiamojo ryšio sparta);
- Vertinamas tik viešųjų elektroninių ryšių tinklų, naudojamų interneto prieigos paslaugoms teikti padengiamumas (laikoma, kad **jei užtikrinama pakankama plačiajuosčio interneto prieiga, bus užtikrinamos ir kalbinio ryšio paslaugos**);
- Vertinant viešojo fiksuotojo ryšio tinklo padengiamumą savivaldybėje, laikoma, kad jei pastate yra **bet kokios fiksuoto ryšio technologijos įvadas**, tuomet visose pastate esančiose gyvenamosiose patalpose yra **prieinamos UER paslaugos**.

Detalus UER paslaugų tyrimo aprašymas ir prielaidų pagrindimas pateikiamas šio dokumento priede.

¹ Angl. *Body of European Regulators for Electronic Communications*

PRIEDAS
UER paslaugų prieinamumo ir
įperkamumo tyrimo aprašymas
ir naudojamų prielaidų
pagrindimas.

Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo (toliau – ERĮ) 3 straipsnio 78 punkte nurodyta, kad **UER paslaugos – minimalus skaičius nustatytos kokybės elektroninių ryšių paslaugų, kurios už prieinamą kainą turi būti teikiamos Lietuvos Respublikos teritorijoje visiems tokias paslaugas pageidaujantiems gauti viešųjų elektroninių ryšių paslaugų vartotojams.** ERĮ 9 straipsnio 1 dalies 9 punkte numatyta, kad Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – Tarnyba), be kita ko, rengia ir tvirtina Universaliųjų paslaugų teikimo taisykles, nustato įpareigojimus nepaskirtiems teikti universaliąsias paslaugas ūkio subjektams, kad būtų galima tinkamai teikti universaliąsias paslaugas. Vadovaujantis ERĮ 37 straipsnio 1 dalimi, visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje fiksuotoje vietoje turi būti užtikrintas **UER paslaugų teikimas, kurias sudaro kalbinio ryšio ir pakankamos plačiajuostės interneto prieigos paslaugos.** ERĮ 37 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad UER paslaugų teikimo sąlygas ir tvarką nustato Tarnyba, o ši nuostata įgyvendinta Universalių elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklėse² (toliau – Taisyklės), kurios nustato:

1. UER paslaugų teikimo **tvarką ir sąlygas**;
2. **Įpareigojimų** viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjams **užtikrinti UER paslaugų prieinamumą ir jų teikimą**;
3. **Įpareigojimų teikti įperkamas UER paslaugas** nepasiturintiems gyventojams³, ar socialinių paslaugų gavėjams⁴, nustatymo ir (arba) panaikinimo tvarką, sąlygas ir atvejus;
4. **Pranešimo** apie ketinimą perleisti visą prieigos prie viešojo elektroninių ryšių tinklo turtą ar didelę jo dalį nuosavybės teise kitam ūkio subjektui teikimo tvarką ir sąlygas.

Taisyklėse numatyta⁵, kad **pakankamos plačiajuostės interneto prieigos paslaugomis** laikytinos interneto prieigos paslaugos, užtikrinančios ne mažesnę nei **10 megabitų per sekundę** žemynkrypčio (angl. *download*) (toliau – gaunamojo ryšio sparta) ir ne mažesnę nei **1 megabito per sekundę** aukštynkrypčio (angl. *upload*) (toliau – siunčiamojo ryšio sparta) ryšio duomenų perdavimo spartą ir suteikiančios galimybę naudotis bent šiomis paslaugomis:

- elektroniniu paštu;
- paieškos sistemomis, kuriomis naudojantis galima ieškoti ir surasti bet kokio pobūdžio informaciją;
- bazinio mokymo ir švietimo elektroninėmis priemonėmis;
- elektroniniais laikraščiais arba naujienų portalais;
- elektroniniu prekių ir (arba) paslaugų pirkimu;
- darbo paieška ir darbo paieškos priemonėmis;
- profesinių ryšių tinklų kūrimu;
- elektronine bankininkyste;
- e. valdžios paslaugomis;
- socialiniais tinklais ir pokalbiais tiesioginiu režimu;
- skambučiais ir standartinės kokybės vaizdo skambučiais.

² Patvirtintose direktoriaus 2022 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. (1.9E) IV-257 „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymo Nr. IV-889 „Dėl Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo”.

³ Kurie turi teisę gauti arba gauna piniginę socialinę paramą pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą

⁴ Kurie gauna socialines paslaugas Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis

⁵ Taisyklių 6 punkte.

Taisyklėse taip pat numatyta, kad siekiant įvertinti, ar visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje yra prieinamos ir įperkamos UER paslaugos, Tarnyba ne rečiau kaip kartą per 3 metus atlieka tyrimus, kuriais siekiama nustatyti, ar UER paslaugos teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje⁶ bei, ar UER paslaugos yra įperkamos nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams⁷. Tarnyba, vertindama UER paslaugų prieinamumą, vadovaujasi ERĮ įtvirtintais elektroninių ryšių veiklos reguliavimo principais, siekia, kad būtų užtikrinti visuomenės interesai ir daroma kuo mažesnė įtaka konkurencijai elektroninių ryšių rinkoje, įskaitant viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygoms ir kainoms. Vertinant UER įperkamumą, Tarnyba atsižvelgia į valstybės remiamų pajamų dydį, Lietuvos statistikos departamento duomenis apie vidutines gyventojų vartojimo išlaidas, gyventojų pajamų dalies skyrimą elektroniniams ryšiams bei, ar elektroninių ryšių paslaugų teikėjų siūlomos paslaugų kainos yra įperkamos nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams.

Jeigu UER paslaugų tyrimo metu nustatoma, kad įprastomis komercinėmis sąlygomis yra užtikrinamas UER paslaugų teikimas, įskaitant jų teikimą prieinamomis kainomis visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ir UER paslaugos yra įperkamos nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams, UER paslaugų tyrimas yra baigiamas (tuo atveju, jeigu teikėjams buvo nustatyti įpareigojimai užtikrinti UER paslaugų prieinamumą ir teikti UER paslaugas, įskaitant jų teikimą Tarnybos nustatytomis prieinamomis kainomis, Tarnyba tokius įpareigojimus panaikina)⁸. Tačiau jei atliekant UER paslaugų tyrimą nustatoma, kad įprastinėmis komercinėmis sąlygomis nėra užtikrinamas UER paslaugų teikimas, įskaitant jų teikimą prieinamomis kainomis, remiantis Taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis, Tarnyba gali įpareigoti teikėjus teikti prieinamas UER paslaugas ar jų dalį pagal: teikėjo pateiktą pageidavimą⁹ teikti UER paslaugas ir Tarnybos atliktą vertinimą¹⁰, pagal kurį nustatomas įpareigojamas teikti prieinamas UER paslaugas.

Be kita ko, UER paslaugų tyrimo metu, nustačius, kad UER paslaugos neįperkamos nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams, Tarnyba, remiantis Taisyklių nustatyta tvarka ir sąlygomis¹¹, atlieka vertinimą, pagal kurį nustatoma, kurie teikėjai gali būti įpareigoti siūlyti nepasiturintiems gyventojams ar socialinių paslaugų gavėjams specialius UER paslaugų rinkinius ar taikyti specialias UER paslaugų kainas.

Pažymėtina, kad ERĮ 37 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad Tarnyba nustatant efektyviausią ir tinkamiausią UER paslaugų teikimo būdą, kuriuo užtikrinamas UER paslaugų prieinamumas, visuomenės interesai ir daroma mažiausia įtaka konkurencijai elektroninių ryšių rinkoje, įskaitant viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygas ir kainas, laikosi objektyvumo, skaidrumo, nediskriminavimo ir proporcingumo principų. Taigi, siekiant atlikti kuo detalesnį UER paslaugų tyrimą bei įvertinti, ar visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje įprastinėmis komercinėmis sąlygomis yra užtikrinamas UER paslaugų teikimas, taip pat, ar UER paslaugos yra įperkamos nepasiturintiems ar socialinių paslaugų gavėjams, Tarnyba ketina remtis prielaidomis (žr. Lentelė), kurios paremtos tarptautinėmis gairėmis ir Tarnyboje taikomomis praktikomis, skaičiavimais bei viešai prieinama statistine ir ekonomine informacija.

⁶ Taisyklių 11 punktas.

⁷ Taisyklių 36 punktas.

⁸ Taisyklių 13.1 ir 40 punktai.

⁹ Taisyklių 15 – 25 punktai.

¹⁰ Taisyklių 27 – 32 punktai.

¹¹ Taisyklių 41-45 punktai.

Lentelė

Eil. nr.	Prielaida	Pagrindimas
1.	UER laikomos prieinamomis toje savivaldybėje, kurioje operatorių, kurie gali suteikti šias paslaugas, viešieji elektroninių ryšių tinklai dengia bent 95 proc. visų toje savivaldybėje esančių gyvenamųjų patalpų.	BEREC gairių ¹² 71 dalyje, nustatyta, kad atliekant geografinius aprėpties tyrimus, nacionalinis reguliuotojas turi aiškiai nustatyti tiriamų teritorijų ribas, o tinklų aprėpčiai skaičiuoti gali būti pasitelkiami adresai. Remiantis gairėmis, teritorija laikoma padengta, kuomet 95 proc. adresų esančių teritorijoje yra padengti. Taigi, atsižvelgiant į BEREC gairėse nurodytą padengiamumo skaičiavimo metodiką, ir į tai, kad kai kurie Lietuvos Respublikoje veikiantys operatoriai paslaugas teikia tik tam tikrose savivaldybėse, tyrimas bus atliekamas vertinant administracinių teritorinių vienetų – savivaldybių (Bendrijos vietinių administracinių vienetų sistemos atitikmuo – LAU1) gyvenamųjų patalpų adresų padengiamumą. UER paslaugomis savivaldybė laikoma padengta, jeigu 95 proc. savivaldybėje esančių gyvenamųjų patalpų adresų yra padengta operatorių tinklais, užtikrinančiais 10 megabitų per sekundę gaunamojo ryšio spartą.
2.	Vertinant viešojo mobiliojo ryšio operatorių (toliau – operatoriai) tinklų padengiamumą, analizė atliekama naudojant kiekvieno iš šių operatorių viešųjų mobiliojo ryšio tinklų vidutinį apkrovimo lygį įprastų darbo valandų (8 – 17 val.) metu.	UER paslaugos turi būti pasiekiamos dienos metu, kada galutiniai paslaugų gavėjai daugiausia jomis naudojasi. Nakties metu operatorių tinklų apkrova yra mažesnė, todėl ši prielaida automatiškai užtikrins UER paslaugų pasiekiamumą ir nakties metu. Operatorių tinklų padengiamumas bus skaičiuojamas įvertinus kiekvieno operatoriaus tinklo vidutinį apkrovimo lygį (vidutinį LTE bazinių stočių fizinių resursų blokų (PRB) naudojimą) įprastų darbo valandų metu.
3.	Pakankamos placiajuostės interneto prieigos paslaugos duomenų kiekis – 400-600 MB/mėn.	Prielaida paremta modeliuojant vartotojo elgseną naudojantis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis, kurios patenka į UER reikalavimus ir operatorių preliminarinius vertinimus, jų pateiktus duomenis, kiek vidutiniškai duomenų sunaudoja vartotojai su mažiausią kiekį duomenų turinčiais planais. Pažymėtina,

¹² Nuoroda į BEREC gaires „Dėl geografinių tyrimų tinklo diegimui. 22 (2), 22 (3) ir 22 (4) straipsniai“:

https://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/regulatory_best_practices/guidelines/9884-berec-guidelines-on-geographical-surveys-of-network-deployments-article-22-2-22-3-and-22-4

		kad šiuo metu rinkoje dažniausiai siūlomas minimalus duomenų kiekis mobilios interneto prieigos planui yra 1 GB/mėn.
4.	Kalbinio ryšio paslaugų trukmė – 200 min./mėn.	Prielaidos įvertis apskaičiuotas išanalizavus 2017–2021 m. vidutinę apytikslę vieno galutinio paslaugų gavėjo skambučio , atlikto tiek viešaisiais fiksuotojo ryšio tinklais, tiek ir viešaisiais judriojo ryšio tinklais, trukmę.
5.	Įperkamas socialiai jautrių asmenų grupei – 6,45 Eur/mėn.	Prielaida apskaičiuota padauginus valstybės remiamų pajamų dydį ¹³ iš procentinės išlaidų dalies, tenkančios ryšiams nuo vidutinių vartojimo išlaidų vienam namų ūkio nariui per mėnesį ¹⁴ , kartu įvertinus Lietuvos banko skelbiamą vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą ¹⁵ .
6.	Kainų prieinamumas visiems gyventojams – 13,05 Eur/mėn.	Prielaida apskaičiuota remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis apie vidutines vartojimo išlaidas tenkančias ryšiams vienam namų ūkio nariui per mėnesį, kartu įvertinus Lietuvos banko skelbiamą vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, ateinančių metų (2023 m.) rugsėjo mėn. prognozę.
7.	Padengiamumo analizė atliekama vertinant tik gaunamojo ryšio spartą (laikoma, kad ten kur yra užtikrinama 10 megabitų per sekundę gaunamojo ryšio sparta, visada bus užtikrinama ir 1 megabito per sekundę siunčiamąjo ryšio sparta.	Prielaida paremta viešojo mobiliojo tinklo konfigūracijos ypatybėmis, kad gaunamųjų duomenų perdavimo srautui yra skiriama daugiau tinklo resursų, nei siunčiamąjo duomenų perdavimo srautui. Pagal Tarnybos atliekamus mobilios interneto prieigos paslaugų kokybės rodiklių matavimus, vidutinė duomenų gavimo sparta visų operatorių tinkluose yra 3–5 kartus didesnė nei duomenų siuntimo sparta , todėl remiantis šiais matavimais galima pagrįstai teigti, kad esant 10 megabitų per sekundę gaunamojo ryšio spartai yra užtikrinama 1 megabito per sekundę siunčiamąjo ryšio sparta .
8.	Vertinamas tik viešųjų elektroninių ryšių tinklų, naudojamų interneto prieigos paslaugoms teikti padengiamumas (laikoma, kad jei užtikrinama pakankama plačiajuosčio interneto	Visi Lietuvoje veikiantys operatoriai teikia paslaugas GSM (2G), UMTS (3G) ir LTE (4G) standarto ryšio sistemomis. Jei visos trys technologijos yra pasiekiamos, galinis įrenginys prisijungs prie tinklo naudodamas LTE (4G) technologiją, jei šios nėra – tuomet UMTS (3G), jei pastarosios nėra pasiekiamos – GSM (2G) tinkle. Remiantis Tarnybos atliktais Judriojo ryšio tinklų tikėtinos aprėpties zonos skaičiavimais ¹⁶ , kiekvienas iš operatorių Lietuvos teritoriją GSM (2G) tinklu dengia 99–100 proc. Atsižvelgiant į tai, galima pagrįstai teigti, kad jei adrese yra užtikrinama 10

¹³ Nuo 2022 m. birželio 1 d. – 147 Eur.

¹⁴ Lietuvos statistikos departamento 2016 m. viešai skelbiami duomenys

¹⁵ 2023 m. rugsėjo mėnesio prognozė (1 + 2,7 proc.). Nuoroda: <https://www.lb.lt/lt/infliacija#ex-1-1>

¹⁶ Skaičiavimai atlikti pagal operatorių pateiktus ir tarnyboje iki 2021 metų spalio 19 d. užregistruotus bazinių stočių duomenis.

	prieiga, bus užtikrinamos ir kalbinio ryšio paslaugos).	megabitų per sekundę gaunamojo ryšio sparta, bet kuria mobiliojo ryšio technologija, adrese bus prieinamos ir kalbinio ryšio paslaugos, to pačio arba kito standarto ryšio technologija. Atitinkamai, jei adrese yra viešojo fiksuoto interneto ryšio įvadas, nepaisant įvado technologijos, laikoma, kad adrese prieinamos ir kalbinio ryšio paslaugos.
9.	Vertinant viešojo fiksuotojo ryšio tinklo padengiamumą savivaldybėje, laikoma, kad jei pastate yra bet kokios fiksuoto ryšio technologijos įvadas, tuomet visose pastate esančiose gyvenamosiose patalpose yra prieinamos UER paslaugos.	BEREC gairėse ¹⁷ 22 dalyje nurodyta, kad vertinant adresų padengiamumą, adresas laikomas padengtu, jei bent viena gyvenamoji patalpa adrese yra padengta.

¹⁷ Nuoroda į gaires “Dėl geografinių tyrimų tinklo diegimui”: https://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/regulatory_best_practices/guidelines/9027-berec-guidelines-to-assist-nras-on-the-consistent-application-of-geographical-surveys-of-network-deployments